



# Bijlage B Details van de aanpak en de gemaakte keuzes van de literatuurstudie en interviews

## De werkende duizendpoot

Anne Roeters  
Alice de Boer  
Wil Portegijs  
Ralf Maslowski  
Jurriaan Omlo

Met medewerking van:

Ian Koper  
Ingrid Ooms  
Aukje Smit  
Leen Sterckx  
Ab van der Torre

|           |   |   |
|-----------|---|---|
| Bijlage B | Details van de aanpak en de gemaakte keuzes van de literatuurstudie en interviews ..... | 3 |
|           | De bijzonderheden van een systematische literatuurstudie.....                           | 3 |
|           | Verdere toelichting bij de drie stappen van de systematische literatuurstudie .....     | 3 |
|           | Selectie van de studies die mee zijn genomen.....                                       | 4 |
|           | De topiclijst voor de verdiepende interviews.....                                       | 5 |

## Bijlage B Details van de aanpak en de gemaakte keuzes van de literatuurstudie en interviews

### De bijzonderheden van een systematische literatuurstudie

Niet-systematische literatuurstudies verlopen vaak organisch. Eén of meer onderzoekers zoeken in een zoekmachine op relevante trefwoorden en zoeken vanuit de gevonden publicaties door tot het moment waarop het verhaal rond is. Een systematische literatuurstudie heeft drie voordelen ten opzichte van deze aanpak. Allereerst is de kracht van een systematische literatuurstudie dat er bewust wordt nagedacht over de zoektermen. Hierdoor is de kans dat de onderzoeker toevallig of op basis van eigen inzichten en voorkeuren een tunnelvisie heeft kleiner. In het geval van deze studie is hier ook met externe informatiedeskundigen over gesproken.

Een tweede voordeel is dat op voorhand wordt nagedacht over de vele keuzes die bij een literatuurstudie komen kijken en dat deze keuzes op basis van vastgestelde criteria worden gemaakt. Welke studies worden meegenomen en welke vallen af? Welke studies beantwoorden de onderzoeksvraag? En op welke manier moeten de publicaties geanalyseerd worden? Doordat de keuzes in de zoekopdracht en bij het verwerken van de resultaten gedocumenteerd worden, is achteraf te achterhalen en te verantwoorden welke stappen zijn gezet. Een systematische literatuurstudie waarborgt de transparantie en repliceerbaarheid van het proces, doordat op voorhand doordacht wordt welke stappen worden gezet, welke keuzes moeten worden gemaakt, wie dat gaat doen en op basis van welke criteria deze keuzes gemaakt worden. Dit wordt vastgelegd in een protocol. Daarnaast wordt zo veel mogelijk gedocumenteerd. In deze studie hebben we de betrouwbaarheid van de keuzes proberen te vergroten door twee onderzoekers onafhankelijk van elkaar een inschatting te laten maken van de geschiktheid van de studies.

Naast de voordelen hebben systematische literatuurstudies ook een aantal nadelen. Bij het duiden van de resultaten is het goed hier rekening mee te houden. Met eindige middelen kan niet al te ver terug worden gezocht. En omdat er enige tijd overheen gaat voordat nieuw onderzoek gepubliceerd wordt en in de zoekmachines terug te vinden is, wordt heel recent onderzoek gemist. Ook de zoektermen sluiten niet altijd aan op de inhoud van de studies. In de medische wetenschap, waar systematische literatuurstudies heel gebruikelijk zijn, wordt bij het opstellen van de titel en sleutelwoorden van artikelen die gepubliceerd zijn goed nagedacht over de vindbaarheid van studies. In de sociaalwetenschappelijke literatuur, waar systematische literatuurstudies steeds vaker worden gedaan maar nog altijd schaarser zijn, lijkt dit minder gebruikelijk te zijn en worden er bijvoorbeeld vaak titels met woordspelingen gebruikt, waardoor relevante studies niet met een systematische zoekopdracht naar voren komen.<sup>1</sup> Bovendien zijn zoektermen voor een systematische literatuurstudie in de medische literatuur eenduidiger, omdat er relatief vaak gezocht wordt naar duidelijke oorzaken en gevolgen, bijvoorbeeld als men zoekt naar de effectiviteit van een medicijn.

### Verdere toelichting bij de drie stappen van de systematische literatuurstudie

De eerste stap van de systematische literatuurstudie was om, aan de hand van vooraf bepaalde zoektermen, te zoeken op studies omtrent de kwaliteit van werk en de platformeconomie. Om tot

---

<sup>1</sup> Uit een getalsmatig klein onderzoek van de informatiespecialist in dit onderzoek in Web of Science blijken er heel veel systematische reviews in de geneeskunde/gezondheidswetenschappen te zijn en maar een paar procent binnen andere vakgebieden. Daarbij zijn de sociale wetenschappen nog relatief goed vertegenwoordigd. Het is onduidelijk wat de achtergrond van deze verschillen is.

deze zoektermen te komen hebben we als eerste trefwoorden samengesteld die betrekking hebben op de kwaliteit van werk om zo het aantal studies te beperken. Als tweede hebben we een tweetal recente literatuurstudies gelezen: De Groen et al. 2018; Florison en Mandl 2018. We hebben de referenties bekeken om te bepalen welke woorden worden gebruikt om de platformeconomie aan te duiden. Deze zoektermen hebben we toegepast op Elsevier/Scopus om te bekijken of er artikelen ontbraken die we in de verkennende literatuur terugvonden. Van de ontbrekende studies hebben we de titel, keywords en samenvatting opgezocht om te kijken hoe de zoektermen moesten worden bijgewerkt om deze studies alsnog te vinden. De volgende zoektermen hebben we toegevoegd: “crowd sourc\*”, crowdsourc\*, “crowd work”, “crowdwork”, “piece work”, “piecework”, “peer to peer”. We hebben geen bedrijfsnamen meegenomen, omdat we hierdoor veel onbruikbare en (bijna) geen extra relevante artikelen vonden. We hebben in alle mogelijke secties van de zoekmachines gezocht om zo veel mogelijk bruikbare studies te verkrijgen: de titel, keywords en samenvatting.

De zoekopdracht is uitgevoerd door informatiedeskundigen die toegang hadden tot wetenschappelijke zoekmachines. Er is besloten om vijf jaar terug in de tijd te zoeken: tussen 2014 en 3 oktober 2019 (de datum van de literatuursearch). Gedetailleerde informatie over de zoekopdracht (bv. waar er gezocht is en hoe de zoektermen zijn bijgesteld) is te vinden in de bijbehorende documentatie.

### Selectie van de studies die mee zijn genomen

De lijsten met publicaties die uit de zoekopdracht volgden, zijn via EndNote ingelezen in het databasesysteem Access. Vervolgens hebben tweetallen van onderzoekers in deze database de abstracts (korte samenvattingen) en titels bekeken en op basis daarvan een inschatting gemaakt of het artikel mee moest worden genomen in de literatuurstudie. Tabel B.1 laat zien naar welke criteria is gekeken.

Tabel B.1  
Criteria bij het selecteren van de studies voor de systematische literatuurstudie

| Onderwerp  | Insluiting als ...  | Uitsluiting als ...  |
|--|---|--|
| 1. Data<br>Is het artikel gebaseerd op empirische data?                                    | analyse van empirische data al dan niet zelf verzameld<br>empirische studies naar politieke/ideologische stromingen worden ook meegenomen | - geen empirische data<br>- literatuurstudie<br>- politieke beschouwingen<br>- opiniërende studies   |
| 2. Relevante onderzoekspopulatie<br>Wie zijn onderzocht?                                   | werkenden, niet-werkenden of werkgevers<br>betrekking op mensen tussen de 18 en 70 jaar<br>bewoners van een van de OECD-landen            | de studie enkel betrekking heeft op mensen die jonger dan 18 of ouder dan 70 jaar zijn<br>of als het enkel bewoners van een niet-OECD-land betreft |
| 3. Relevantie m.b.t. zorg/scholing   | het de ruimte om te zorgen of leren raakt. Het kan hierbij gaan om het daadwerkelijke gedrag van mensen, maar ook om ervaringen           | dit niet raakt aan de uitkomsten waarin we geïnteresseerd zijn   |
| 4. Relevantie m.b.t. de kwaliteit van werk<br>Wordt er naar de kwaliteit van werk gekeken? | de publicatie betrekking heeft op één of meer baan- of werkkenmerken  | duidelijk is dat het artikel niet ingaat op baan- of werkkenmerken of als de maat van onvoldoende kwaliteit is                                     |

|                    |   |                                 |
|--------------------|---|---------------------------------|
| 5. Overige redenen | Het gaat hier om redenen waarom het artikel NIET mee wordt genomen. Open, maar de reden moet worden toegelicht. | bv. de kwaliteit onvoldoende is |
|--------------------|---|---------------------------------|

Het antwoord op de vraag of een publicatie empirisch was, was minder eenduidig dan we op voorhand verwachtten. Zo baseren rapporten zich vaak op beschrijvende gegevens uit andere bronnen. Uiteindelijk is besloten om soepel met dit criterium om te gaan op het moment dat duidelijk was dat studies zich baseerden op empirische resultaten en de inzichten relevant leken. Bij het lezen van de publicaties hebben we gebruikgemaakt van een aantal analysevragen. Deze zijn te vinden in tabel B.2.

Tabel B.2  
Analysevragen

| Element                         | Onderdelen   |
|---------------------------------|--|
| Mechanismen                     | Is er aandacht voor de basisdimensies kwaliteit van werk (werkzekerheid, inkomen, werkdruk, betekenis van werk)? |
|                                 | Welke andere werkkenmerken komen terug?  |
|                                 | Tot welke literatuur verhoudt het artikel zich? Wat zijn de theoretische verwachtingen?                          |
| Context                         | In welk land (of welke landen) is de studie uitgevoerd?  |
|                                 | In welke sector (of welke sectoren) is de studie uitgevoerd?   |
| Sociale verschillen             | Welke onderzoekspopulatie is bestudeerd?   |
|                                 | Welke groepen zijn vergeleken?   |
| Maatschappelijke ontwikkelingen | Platformisering, vergrijzing, robotisering of anders?  |
| Bevinding/conclusie             | Verband werk-zorg/scholing (wat is gevonden en hoe wordt dit verklaard).   |
|                                 | Sociale verschillen.   |
|                                 | De rol van de context.   |
| Beperking/kleuring              |  |

## De topiclijst voor de verdiepende interviews

### Verleden

1. Wat zijn volgens u belangrijke ontwikkelingen op de Nederlandse arbeidsmarkt in relatie tot platformisering/vergrijzing/robotisering?
2. Waarom vindt u deze ontwikkelingen belangrijk?
3. Kunt u kort aangeven wat de oorzaken van deze ontwikkelingen zijn?

### Heden

4. Hebben deze ontwikkelingen gevolgen (gehad) voor de kwaliteit van werk? Denk aan:
  - a. Inkomen
  - b. Werkdruk
  - c. Werkzekerheid
  - d. Werk als betekenisvol ervaren

5. Wat voor gevolgen ziet u voor verschillende sociale groepen?<sup>2</sup>
6. In welk opzicht ziet u gevolgen voor de mate waarin werkenden ruimte hebben voor activiteiten anders dan werk? Denk aan:
  - a. Leren
  - b. Mantelzorg geven
  - c. Voor hun kinderen kunnen zorgen

#### *Toekomst*

7. Stel de ontwikkelingen rond platformisering/vergrijzing/robotisering zetten door: wat kan dat betekenen voor de kwaliteit van werk in 2030?
8. Stel de ontwikkelingen zetten door: wat kan dat betekenen voor de verschillende sociale groepen?
9. Stel de ontwikkelingen zetten door: wat kan dat betekenen voor de mate waarin werkenden ruimte hebben voor activiteiten anders dan leren?

#### *Handelingsperspectieven*

10. Wat is er volgens u nodig voor een goede kwaliteit van werk in 2030?
11. Voor wie ziet u hier een rol weggelegd (denk aan werkgevers, opdrachtgevers, werkenden, overheid, enz.)?

#### *Slot*

12. Zijn er nog dingen die u had willen vertellen, maar die niet in het interview aan bod zijn gekomen?

---

<sup>2</sup> Er bestaan op de arbeidsmarkt veel verschillen tussen sociale groepen, zoals tussen mannen en vrouwen, jongeren en ouderen, burgers met en zonder migratieachtergrond, burgers met en zonder arbeidsbeperking, hoger- en lageropgeleiden, enzovoort.